

Co to jest rozkład pożycia małżonków?

Autor: adw. Kamilla Kasprzak

Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w uchwale Pełnego Składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 1955-05-28, I CO 5/55 (Opubl: Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna i Izba Karna rok 1955, Nr 3, poz. 46) zasadniczą przesłanką orzeczenia rozwodu jest istnienie powstałego z ważnych powodów zupełnego i trwałego rozkładu pożycia małżonków. Dlatego też w każdej sprawie o rozwód sąd obowiązany jest przede wszystkim wyjaśnić, czy rozkład istotnie nastąpił.

Pożycie małżeńskie wyraża się w szczególnego rodzaju wspólnocie duchowej, fizycznej i gospodarczej. W zasadzie ustanie któregokolwiek z elementów tej wspólnoty należy uznać za objaw rozkładu pożycia, nie przesądzając na podstawie tego tylko objawu stopnia rozkładu. Jednakże ustanie wspólnoty fizycznej lub gospodarczej może w konkretnym przypadku nie stanowić objawu rozkładu, jeżeli wynika ono z okoliczności niezależnych od małżonków lub z ich zgodnej woli uzasadnionej okolicznościami życiowymi. Przykładem takiej sytuacji może być ustanie współżycia fizycznego na skutek choroby małżonka, rozłączenie małżonków spowodowane pobytem w szpitalu, długotrwałym wyjazdem służbowym, pracą zarobkową małżonków w różnych odległych od siebie miejscowościach, itp. Brak natomiast wspólnoty duchowej (jej istnienie może się przejawiać nawet tylko w korespondencji) będzie zawsze objawem rozkładu pożycia.

Do uznania, że między małżonkami brak jest wspólnoty duchowej, nie jest konieczne stwierdzenie wrogiego lub choćby niechętnego stosunku ich do siebie. Zachowanie poprawnych stosunków, utrzymywanie kontaktów w interesie wspólnych dzieci itp. nie musi konieczne oznaczać, iż więź duchowa małżonków została utrzymana i rozkład pożycia nie istnieje. Chodzi bowiem nie o jakąkolwiek więź duchową pomiędzy dwojgiem ludzi, lecz o więź charakterystyczną dla duchowej wspólnoty małżeńskiej.

Rozkład jest zupełny, gdy nie istnieje między małżonkami więź duchowa, fizyczna ani gospodarcza. Gdy jednak przy zupełnym braku więzi duchowej i fizycznej pozostały pewne elementy więzi gospodarczej, rozkład pożycia może być mimo to uznany za zupełny, jeśli utrzymanie elementów więzi gospodarczej (np. wspólnego mieszkania) wywołane zostało szczególnymi okolicznościami. Natomiast nawet sporadyczne tylko stosunki fizyczne między małżonkami z reguły będą wskazywać, że rozkład pożycia nie jest jeszcze zupełny.

Do uznania, że rozkład jest trwały, nie jest konieczne stwierdzenie, że powrót małżonków do pożycia jest bezwzględnie wyłączony. Wystarczy oparta na doświadczeniu życiowym ocena, że w okolicznościach sprawy powrót małżonków do wspólnego pożycia nie nastąpi. Należy przy tym mieć na uwadze indywidualne cechy charakteru małżonków.

Trafna ocena trwałości rozkładu pożycia stron wymaga wyjaśnienia powodów, które wywołały rozkład. Jako założenie należy przyjąć, że tylko ważne powody mogą doprowadzić do powstania zupełnego i trwałego rozkładu. Za ważne powody można uznać takie tylko zachowanie się lub stan (np. zdrowia) stron, które w świetle doświadczenia życiowego zazwyczaj rozkład pożycia małżeńskiego wywołują i mogą być uznane za ważne powody rozkładu pożycia.

Przy wyjaśnianiu powodów rozkładu pożycia małżeńskiego oraz jego zupełności i trwałości należy mieć na względzie, że wprawdzie czasem jedno zdarzenie bywa powodem rozkładu, zazwyczaj jednak takim powodem są fakty powtarzające się albo fakty różnego rodzaju. Poszczególne fakty (jak np. trwała odmowa współżycia małżeńskiego) mogą być skutkiem innych faktów, niezależnie jednak od tego same mogą także stanowić ważny powód rozkładu.

Mając na uwadze powyższe Sąd, zanim orzeknie rozwód, musi przeprowadzić postępowanie

dowodowe, którego celem jest ustalenie, czy między małżonkami ustała więź emocjonalna, fizyczna i gospodarcza i czy w związku z tym nastąpił trwały i zupełny rozkład pożycia małżonków.